

Издаје Недјелом.  
 Цијена:  
 За ЦРНУ ГОРУ и АУСТРО-УГАРСКУ (с БОСНОМ и ХЕРЦЕГОВИНОМ) на годину 6 ф., на по год. 3 ф., на четврт године 1 ф. и 50 новчића.  
 За све остале земље у ЈЕВРОПИ и АМЕРИЦИ на годину 20 франака, на по године 10 франака, на четврт године 5 франака.

# ГЛАС ЦРНОГОРЦА

ЛИСТ ЗА ПОЛИТИКУ И КЊИЖЕВНОСТ.

Протисава издаје се у педесетак примјера у тридесетак административних Црноргорца на Цетињу, а може се и издати унутар краја на пошту у Котор. Дочекић продаје се угодније: Ружички се издавају.

За свако издање се од редактора узимају трошкове и на дуже времена иста.

## Позив на претплату

НА

### „ГЛАС ЦРНОГОРЦА“.

Почетком идущега мјесеца отвара се нова претплата на наш лист.

С тога позивамо учтиво све пријатеље нашега листа, који су ради и у другој половини ове године овај лист држати, да нам за времена пошљу претплату, да им не би, због касно стиже претплате, који лист од идущега мјесеца изостао.

Цијена је „Гласу Црногорца“:

За ЦРНУ ГОРУ и АУСТРО-УГАРСКУ (и за БОСНУ и ХЕРЦЕГОВИНУ):

На годину . . . . . 6 ф. а. пр.

На по године . . . . . 3 \* \*

На три мјесеца . . . . . 1 \* 50 н.

За све друге земље у Јевропи и Америци:

На годину . . . . . 20 франака.

На по године . . . . . 10 \* \*

На три мјесеца . . . . . 5 \* \*

Претплатници из Аустро-Угарске и Босне и Херцеговине) нека шаљу своју претплату поштанском путницом на г. Петра Рамадановића у Котор. Нарочито се умољавају претплатници из Босне и Херцеговине, да нам не шаљу новце непосредно овамо у запечатеном писму, за које ми морамо овдје плаћати свагда по 40 до 50 новчића, него нека упућују претплату на г. Петра Рамадановића у Котор, и то поштанском упућницом.

Претплату на Србије на наш лист прима само књижевара Велимира Валожића у Биограду. С тога нека се тамошњи наши претплатници изводе за времена с претплатом обратити на ту књижевну.

Претплатници с других страна нека шаљу своју претплату у плаћеном писму на: „Управу „Гласу Црногорца“ на Цетиње“.

Цетиње, 9. Јуна 1884.

У П Р А В А

### ГЛАС ЦРНОГОРЦА.

ЦЕТИЊЕ, 23. Јуна.

У досадашњим разматрањима нашим о унапређењу и развоју материјалнога благостања наше земље и народа бавили смо се углавном са земљорадњом и сточарством као јединим и поглавним изворима наше народно-привредне снаге на данашњем степену њенога развоја.

Видјели смо да се највиши дио наше снаге има уложити у то, да нам се те двије гране наше народне привреде што више оснаже и развију, како би народ дошао до већега имања а тијем и држава до обилатијих средстава за подмирење разноврсних својих потреба.

Показали смо, по нашем знању и разумијевању, на која би се начин послија могло, да се труд и снага наша са што вишом коришћу уложу у земљорадњу и сточарство, како би отуд што већа добит била за државу и народ; а при том смо вада стојали на практичном земљишту, тражећи увијек да се не губе из вида реалне прилике у којима се налази народ наш и земља ова, да се иде корак на кораком, смотрено и пажљиво, поступајући од најпужнијега на све на више у колико се може, а да се нигда не заносимо за оном а још мање улажемо у оно што по себи може бити и дијело и корисно али лежи далеко изван домета наше моћи.

Ова разматрања чинили смо вада са гледишта наше народно-привредне политике, која увијек има да се руководи вишим интересима земље и народа, која мора обухватати својим погледима цјелину нашега државнога тијела не само у садашњости него и у будућности, на према томе удељивати своје кораке и предузимати пужне мјере.

Претпоставимо сад да је за развој наше земљорадње и нашега сточарства учињено све што се са гледишта наше народно-привредне политике има учинити, да је влада наша завела узорне привреде на свјема zgodnam мјестима наше отаџбине, да је намјестила неколико стручних агронома и сточара по земљи, да је набавила пужне егземпларе од стоке за облагорођење наше домаће пасуше и т. д., бисмо ли тада могли рећи, да смо готови са свијем што се од нас тражи, и да бисмо могли онда скрстити руке, па само чекаати да видимо како ће да цијета наша земљорадња и сточарство, како ће да потече земљом мед и млијеко?

Не, никако!

Задатак наш не би био ни у пола готов, јер за луку би нам цијетала земљорадња и сточарство, кад се од тога цијета не би могао плод убрати. Производству се хоће промет и обрт, јер само на тај начин оно што се произведе може добити цијену, само на тај начин може допјети производнику неку добит, неки вишак преко уложенога трошка и труда, преко пужне домаће потребе.

Ако би земљорадња у нас само зато постојала, да се има народ од чега најести, онда се ванштину не би требало ни бринути о њеном вишем развоју и унапређењу. Довољно би било, као и до скоро, повјерити матери земљи неколико зрна руметиновијех, па онда све остало оставити милости неба. Родил ли — хвала Богу! Не родил ли — хајд у свијет! А ти, државо, мучи се и натези како знаш и како те Бог учи, да крај све оскудице и немаштине останеш — држава!

Нама се више не хоће тако живјети. Ми смо већ прекинули са животом од данас до сјутра, као што су, по злој судбини, морали да живе наши стари, а великим дијелом и ми сами.

Ми хоћемо да живимо с разумом, промишљено и пазљиво не само на оно што нам данас треба него и што ће нам требати кроз десетине година, што ће требати нашој дјечи и унуцима, што ће требати цијеломе нараштају који ће послједи нас доћи, што ће требати дијелу Црној Гори данашњој и будућој.

Кад тако хоћемо да живимо, онда не стоји само питање: хоћемо ли имати што да јјемо ове године, него како ћемо и на који начин толико зарадити да будемо не само сити, него и да нам што више претече за подмирење других многоважних потреба, које леже од чега у основи наше државе а од чега у њеној историјској мисли и културним задацима.

Да би нам дакле на ту цијелу што више претекло од земљорадње и сточарства, вада што више и што разумније да радимо на том пољу, а при том да нас влада наша потпомогне начином који смо у овим разматрањима навели.

Остаје нам, да приближимо ондје и сад друго, што је, осим саме политике и екстензивне земљорадње и

сточарства, пужно, па да производством у тијеме грамама буде скоччано са претплатом.

Ту стоје у првој линији добра саобраћајна средства, другим ријечма: добри путеви.

Наше је народно насеље тако. Увијек оскудице добрих комуникација ово је још тање, јер та оскудица производи више или мање изолацију, усамљивање индивидуа, а таје је усамљеност, ту нема тржеља, обрта, промета, нема онога што прави народно-економску топлиоту, која је за развој народно-економског организма исто овако пужна, као што је физичка топлиота пужна физичком организму.

Добри путеви највише покажу, да луци изађу из усамљености, да се чешије састају једни с другима, да тијем састајањем дођу једни с другима у додир, и том приликом да размјесују међу собом што ком треба. Путьови прекрцају усамљеност, скрцају простор и вријеме, примачу ближње луце и ближње провинције, а на тај начин проузроче јачи обрт и промет, из којег се сплетиче живља радња, живља производња, подметање.

До скоро ми најјесмо имали најједнога честитог пута. Због тога су и били растањени наши крајеви и сваки је живио за себе задовољан са оно мало кртоле и руметина што му је дала уска долињина, ако је небо било ове године милостиво.

Данас је већ почео да буде друштво. Благодарени очинском старању Његовога Височанства Кнеза за благо ове земље и народа ми имамо већ солидно параћен један дио од оне мреже путева који ће требати Црној Гори. Овамо иде прије свега пут од Цетиња до Котора, који нас везује — тако да се изразимо — са Јевропом, који отвара келију Црне Горе за улаз и пролаз цијелога свијета.

Осим тога имамо солидан пут од Цетиња до Ријеке, а тим је олакшан саобраћај са једнијем од главнијих пазара црногорских, и отворена путна жица до Вира, до Подгорице, па и до самога Скадра.

Параћена је до половине и пруга која би имала саставити Бар са Виром, дакле море црногорско са средиштем земље, и на тај начин отворити нашим производима излаз на море преко нашега рођеног пристана.

Али то је тек један, и то доста мали дио наше путне мреже која има да се изради. Гдје су нам Васојевићи? Гдје је долиња Вјезонаваљска? Гдје је остао Никшић? Гдје ли наши мајдани сточареки: Пива и Дробњак, Језера и Шарани?

Ти су крајеви тако рећи одејечени од срединта наше земље, од пријестонице и од обртљивих унића, од излаза на море, било у Котору било у Бару. На Шарани у Цариград много се прије стигне него из Васојевића на Цетиње или у Бар. Исто је тако и са простором који дијели наше сточарске предјеле од пазанијех тачака.

Разумије се, да при таком стању ствари не може бити ни разговора о живом, честом, јевитном и угодном обрту. А кад тога нема, не може бити ни живљега ни напреднијег производства. За то се и производи у овим Богом благословенијем крајевима тек толико колико да се подмире најпужније потребе. Од земљорадње не извучи се скоро рећи ништа: а стока,

која се произла, памучи се на том дугом путу кроз непролазане планине, да послједи не вада ни себи ни куну ни продању, оставајући на страну ову велику муку, трошак и дангубу онога који је трџа.

Како би то било све друштво, да се ти крајеви: Васојевићи, Колашини, Пива и Дробњак, Језера и Шарани вежу добријем путевима за срединте наше земље и примачу ближе нашим трговачким излазима?

Ми смо увјерени да влада наша то боље зна и осјећа по неко други, а ко је почео градити комуникациону мрежу црногорску, тај ће је без сумње и наставити, у колико то наша ограничена средства буду допуштала.

Не утјечући у намјере владе, нећу нам је допуштено, да у том погледу и ми своје мисли израшмо.

Прије свега налазимо да би приједно пужно било, да се догради пруга од Бара до Вира, којој је једна половина већ готова, па би штета била да и та половина пронадне у оскудици практике и надзора.

Иза тога налазо би саставити Никшић са Подгорицом и Плавницом, а Подгорицу са Андријасином. На тај начин главни дио мреже био би већ израђен. Главна срединта нашега обрта и промета била би како међу собом тако и са трговачким излазима скоччана. Никшић би прикуњао стоку иза свога зашлеба и слао је преко Подгорице-Плавнице-Блати-Вира у Бар на море. Исто би чинили Васојевићи и Колашини са својим провинцијама, а тако и Вјезонаваљци.

Осим ове велике користи од добрих путева има још једна од великих заманија. Но о том други пут.

## Срби у Угарској.

I.

Ми смо некадашњи своје мисли о најновијем покрету угарских Срба у 18. броју овога листа од 29. Априла ов. г.

Што су се биле примљиве избори за земалски сабор угарски, све се жешије распаливала борба између присталица новог правца, углавном на збору у Кикинди, а коме биће главно „Застава“, и оних који се не слагаху с тим правцем и који се бијаху прибрали око „Српскога Кола“.

Избори дођоше, избори прођоше, и обе странке имају повода размислити о својим неправдама и о путу и начину којим би се те погрешке имале пократити и поправити. Свака је странка једва по једнога посланика извукла из избора: једна, Застава, Миша Сабовљевић у Кикинди, а друга, Миша Димитријевић у Тителу, недавнијој тајканијој крајини. Но најјужнија и најзначајнија је појава у тим изборима, што су провале веће и једне и друге странке, др. Нико Максимовић и др. Михаило Полит.

Ми ћемо ондје разложити своје мисли о узроцима тог неочекиваног похода и назначити путе и начине којима мислимо да се та штета могла накнадити, ако се да рећи увиде погрешке.

Но прије тога користаћемо се овом приликом да изнесемо свој поглед на положај Срба у Аустро-Угарској у овиме према цијелокупном Српству.

У рату што га ратоваше крај српске државине, не моглоше, коред свега јунаштва, извојевати на положаје свога ради чега преташе. Све све не, даваће за сад више но да се

објема државама границе прошире. Остаток две државе једно крив и вијере, као што бијаху и прије рата. То по себи још не би била велика невоља, кад би се могла одржати стална слога између обје државе у свем што се тиче користи цјелокупног народа и његове будућности. Но, ко је год вјешт историји, тај зна, да се у сличним приликама увијек долазило до неспоразума и до сукоба штетних по једну или по другу страну, често по обје, а можда и по цијело племе. Та се појава показује у историји свијета од племена до племена, од вијека до вијека, почињући од старих јединских племена, Атињана, Тиванаца и Спартанца, те су се, послвије дивне слоге и заједнице којом очуваше огњишта и храмове своје од персијске премоћи и дивљ. навал. онако љ, то између се поклати те на нешледак пази под ноге другом освајачу, Риму, — па све до најновијег доба, када су се две нејемачке државе, Аустрија и Прусија, послвије заједничке побједи над њемном Данском, завадили и покравали.

Далеко од нас буди свака мисао, као да би се и двије српске државе могле кадгод озбиљно завадити; но ипак се може замислити могућност неспоразума, ма само и пролазног, ако и не између државе и државе, а оно бар између појединих мјеродавних чинилаца државног живота. У таким часовима настала би улога, улога чисто моралне природе, оних крајева Српства, који су остали изван границе и једне и друге српске државе, оних српских крајева те су увијек, од како је Црна Гора пролијевала крв својих синова за своју слободу, од како је јунак Ђорђе Шумадију васкрсао, тежили да помогну своју браћу својим најодржавнијим умовима, ширећи просвјету и науку у младим братскијем државама. С погледом на тако немале случајеве били би Срби у Аустро-Угарској, и ако не правно, али слободно морално позвани, да и јеру sine ira et studio, без љутине и смјера, свој суд о положају, те да заступе пут, ако могу, свакоме неспоразуму и сукобу, ако пак не би то могли, онда да својим једнодушним духовним преганком уз једну или другу страну, најаве и ријеше, на којој је страна корист и добро цјелокупног народа, на којој је страни истина и правда.

Но и у нормалним, обичним приликама могу Срби Војвођани бити од замашне користи и по једну и по другу државу српску а да се никако не огријеше о своје дужности држављанства аустро-угарског.

Обје српске државе, послвије крпаве борбе, чују скоро подједнако живу потребу просвјете и науке, умног и грађанског развитка. Просвјета и наука новог доба шире се и простира на језгара и матица свијетске обра-

зованости неодољивим нагомом у крајеве гдје је нема или гдје је има мање. Ако у томе наиђе на народ који је тако гладан умне хране као што је наше племе, онда може настати опасност да тај изрод поквари жолудак; а то ће рећи да под навалом свијетске просвјете из туђе руке изгуби или изопачи њеке своје особине и врлине, које су га дичиле и које би га дичиле и навијек. У томе је погледу срећа по обје српске државе што просвјета и образованост, на своме путу из легала својих на исток, наиђази, прије но што би могла пријећи границе наше, на сродно, на истоветно племе, које је вичније и прилагођеније том правцу мишљења и живљења, те му је лакше обраћивати га и употребити га у своју корист а без какве штете по своје народне особине. Тако наш народ, и у једној и у другој држави, у прво доба своје просвјетне потребе може примати колико му је нужно просвјете из руку своје браће, обраћену и просијану, те је тиме знатно уклоњена опасност која би имала бити у непосредној јавној јевронске културе у наше крајеве. То, разумије се, не важи за поједине умне великани, који су и у нас увијек могли, без ичијега посредовања, потражити душевне хране и умне прибоје на самим изворима. То је правило за ипожину народа у држави, те га извади само потврђују.

То су разлози са којих ми имамо и право и дужност распитивати и разбирати за све што се збива у јавном животу аустро-угарских Срба; за све што би могло унаприједити или општеити миран развитак њиховог народног и грађанског живота, њиховог рада на књижи и вјештини, њихово успијевање у цркви и школи, а понај-прије ујемчење тога развитка и успијевања у законима државе у којој живе. Како то ујемчење зависи у ијегом погледу од снаге тамошњег народа која, према потреби, ваља да се показује час у отпору час у згодном прилагођивању, а огледа се обично у изборима за државни сабор и у спреми и радњи што је умни предјаци народа развијају за тај чин државног живота, — то нам је потреба и дужност да своје разлагање о политичком покрету међу војвођанским Србима допунимо погледом на свршене изборе, у колико се тичу Срба, и на узроке и поводе неких значајних појава при том.

### Француско-инглески уговор.

У прошлу понедељник састао се је инглески парламент у нову сесију, и први му је задатак био, да узме у претрес француско-инглески уговор, који му је поднио министар-пресједник Гледстон. Многи противници Гледстона овачивали су под извјешно, да ће овога пута његов кабинет пасти, а и многи пријатељи дакашње владе инглеске у страху су били, да ће кабинет септемек бити потресен

извјешна час, на скупе и натоваре еднак љубре.

3. Непосредно стакање кућне воде у затворене канале.

4. Да се по улцима подигну у вишем броју згодни писовари (мокрионице).

5. Да се у довољној сразмјери саграде јачке дотрине, да се брзо не претворе у нечисте и смрдљаве рује (клоаке).

#### Глава пета.

Хигијена сеоског стана и селака.

Непрестано кретање атмосферских слојева, јачина појава електричтва и свјетлости, а и свега благотвоина радња очистиљавања, коју врши изобилава вегетација, дају ријетка оживљавајућа својства становању у селу. Ту или прилично добијају функционално оснажење и савршеније хранене: дуговјечност је привилегија селака.

Но овај ризик квару, по свом невојероватном незнању најобичнијих правила јавно и приватне хигијене, прекршитељство, у које га је природа потјавила.

Сељачке су куће најнечишће; нагонилаче без реда свачим (кочнилом, луком, луком); угањене идувачком, статцима хране, свакојаким есарецијам (дучем); чапљене димом; ваља укадаве животинама, које живе са сељаком

због погодбе коју је учинио с владом француском у ствари мисирској.

Расправа о тој ствари у инглеском парламенту била је и прола. Гледстона кабинет одржао се, у цркс савм жестоком нападајима његовајех противника. Гледстон триумфује и као побједилац излази пред конгресиву која се већ састала у Лондону.

Да би наши читаоци сазнали садржај француско-инглеског уговора, ми ћемо га овдје у дијелу — дјети. Он гласи овако:

1. Да би се разбил извјешна страховања, која су највише избила у инглеском јавном мишљењу, француска влада изјављује отворено, да се одриче установљења француско-инглеске контроле у Мисиру, те се обавезује да ни у којем случају не ће у никак кој делги посредовати оружаном снагом, без претходног саизвољења Инглеске.

2. Сјећајући се свога обећања, заданога у депешу од 3. Јануара 1883, да ће се британска војска повући из Мисира, чим то буду однонаји земље дозволавали и сопствена средства земље достајала, да се идином аусторитет одржи, инглеска влада изјављује, да ће војску своју повући из Мисира почетком године 1888, претполажући, да ће саме владе изјавити, да се војска може повући без опасности, да би се тиме нарушио мир и поредак у Мисиру. Ако против сваког очекивања три и по године не би дотјецале, да се у Мисиру створи повољан положај ствари, те би се по мишљењу инглеске владе показало да је нужно да се окупација продуже, то се једва може узети, да би се све силе могле сложено опријети окупацији, која би се показала да је нужна за сигурност Мисира, која је, само у развој мјери, корисна и за све силе.

3. Делогрут финансијске комисије рашириће се, чим истече година дана послвије оживотворења промјола ликвидационога закона тако, да ће се од комисије, док још буде трајала инглеска окупација, тражити савјет при установљивању предрачуна за сваку годину, почевши од буџета за г. 1886. Буџет ће се оснивати, колико буде могуће, на установе нормалнога предрачуна, који ће влада британска поднијети конференцији, а узимаће се при том обавр на свагдашње промјене у одношима земље. Комисија имала би право да уложи свој глас против сваког издатка, којим се прокорује буџет, осим кад би изненада настала догађаја, опасна за мир и ред у земљи. Ова повластица протезала би се и на буџет од г. 1885, премда ће се тај саставити без судјеловања конференције.

4. По што британска војска види из Мисира, комисија имала би право, да надгледа приходе, како би се уверила, да ли сви приходи збиља теку у касу.

5. Пресједник комисије има увијек бити Инглеа.

6. Инглеска влада предложиће силама у пријеме или можда прије него што истече окупација осому о неутрализацији Мисира на тежљу начела, која пријде за Белгију, и поднијеће о савеском каналу предлоге, подобне приједлозима који се налазе у окружности од 3. Јануара 1883.

7. Да се све мјере узмогну остварити, зависи од тога, да се силе споразумију о овим финансијским приједлозима, које ће инглеска влада поднијети конференцији.

### Законски предлог

српског самосталног клуба.

Предлог што су га Срби посланици на сабору тројединском поднијели у саборској сједници од 8. (20.) Јуна ов. год. гласи по „Нар. Новинама“ овако:

у жалосној хигијени (нег, кавке, кокоши); — свуд су мјеста, гдје се рађа, жљви и умаре селака, убрлана највишим нечистоћом. Свуда по поду залежале докве, а мокар крпе домаћице труну задјевене за греде плафона; намјештај је у смраду, а постоља укадана и незгодна. Оно је без претјеривања сељачки стан: околна, љубришта и задјаи распростиру непрестано око себе најопасније заразе.

Хигијена преторчује сељаци, да не покрива своју кућу сламом, која брзо стане трунути; да подигне под свог стана по више земљихта што га окружава; да поводи кући, ако не штитима, а оно бар циглом или каменом. Нек осигура згодним каналима ставање кућевияјех вода. Нек мете и четке своју кућу, век у кој циркулише свој ваздух и нек држи свој намјештај и своју постелу, у неопходној чистоти. Не треба да вјеша у тавани (плафон) ни рубље ни ствари за јело. И да удали из своје куће штале, марљене станице и козонињаке. Ове пријатке сељачког стана ваља учинити здравијем (асенирати) и непробојним помоћу наклонене кадрме са капилима и ђермама, која треба исотрати извне штале. Сваког дана ваља уклањати љубре и мети вод, перући га обилном количином воде, што је једва у стању да уништи клоаке. За тимем ваља вану љубришта дезинфектовати,

### Законски предлог

о уређењу поселица односећих се на српски и инглески аутомонију Србије српско-православне вјере у српско-инглеској Хрватској и Славонији, као и у употреби ћирилице.

#### §. 1.

Срби исповједници вјере српско-православне у краљевинама Хрватској и Славонији, стацијући у српској самосталној митрополији, ала, ни су уз приудржијају прала архиепископа избора Његова Величанства, послове своје цркве, школе и овако односећих се задатак, у свом српском народно-правном конгресу, саманом по патријарху-митрополиту српском, за све половједнике исте цркве, припадајуће патријаршији — митрополији српској — самостално рјешавати и уређивати у границама земљских закона и те послове по својим органима руководити и њима управати у смислу уставона створених на тим народно-правним саборима и одобренних по Његовом Величанству.

#### §. 2.

Исповједницима исте вјере ујемчаће се на темељу начела о равноправности потпомагање том православно-аутомонијом установљених института са равномјерком потпором из земљских средстава.

#### §. 3.

Код свију јавних власти у краљевинама Хрватској и Славонији слободно је служити се писмом ћирилицом као и латинским.

Ондје, гдје Срби у већем броју живе, имају се од прних молба на ћирилицом писано поднесено и ријешена ћирилицом писмом издавати.

#### §. 4.

Извршење овога закона повјерава се бану.

#### §. 5.

Потписани предлажу уједно у циљани предходне расправе овога предмета, да се избере одбор од осе од 9 љака.

У Загребу, 6. (18.) Јуна 1884.  
Др. Јован Су бо т и Ђ. Јован Ж и в к о н и њ.  
Петар М а н д и њ. Д а н е Б а љ а н и ч.  
М х а н а о Р о г у л и њ. Н и к о л а П а. М и л и њ.  
Јован Ш о р љ а к. П е т. С л и њ е ч е в и њ.  
Сава С т о ј ш и њ. Д р. С т е п а Д к м и т р и ј е в и њ. С в е т о з а р К у ш о в и њ. Б у р а П е м.  
Б у р к о в и њ. Ђ о р њ е К р е с т љ. М и л а н С т а н к о в и њ. Ђ а р а М и л о с и њ.

### Једна слика са хрватског сабора.

Да би наши читаоци видјели изван дук а расположење влада у једном дијелу хрватскога сабора, доводно љз бити, ако овдје донесемо само један уломак из бесједе, коју је др. Д а в и д С т и р ч е в и њ држао у сједници тога сабора од 11. ов. м.

Почетак његове бесједе гласи овако:

„Господо! Не знам већ како бих вас вретно, да ли високим сабором, али највишим друштвом на овоме сајету.

Ако смо високи сабор, како ви велите, питам вас, зашто млатимо овдје празну сламу, коју су нам Мађари отирали, а ако то нијесмо, зашто сте назвали народ и учинили га подложником Мађара?

Пресједник г. др. Ш р а м: Молим г. аустушиња, ја такве изрече не могу дозволити. Овдје нема никога, који би издао народ и начинио га зависним од Мађара. Изволте се алијати тих изреча.

Др. Д. С т а р ч е в и њ: Да ова изреча нијесу истина, ја их не би ни радио. Господо, чула сте сви како је г. предго-

питале провјетривати и често подастирати на замјаре и шуне. За ово треба вода: снабдјевени свако својом дојом (декрет) бунаром, цистерном, задјак ће бити ријешен; ивица ће вода напунити ове резервоаре.

Селаку је потребно да не станује са својом стогом. Осми трутељачи уклања, он ризикује да се не зарука (пљиви), које има много не сељима, као и шугом, коју предају кокошњаци.

Изравно да су и сеља тако што нечиста као и сељачке куће и оддеталају, као што се даје енергијом изразило, — праве јавне дотрине. Препријетити стоговарнића љубрета; удајати ово што се прије може, пошто се претјерано дешава секује (сејесом гинца, сујером дожда и фасфор-ајетом вретца). Демонстровати стаљак и тијесним мјешањем са земљом човјекова испражњање; укочити јавне бунаре и чема, које ваља Счијавије држати, — ово су главна грџава; јавне хигијене, што се у селу личио ипоу извршати.

Ако има зорјек, коме ваља треба провјетривати о чистоти, те је једнак. Неколики масијем, непомоћним слојем, једнако се оверо у нејделу: „он се зато онда суње над ваљне у воду“, већ масије се Мизаре. Тако селака како г т а у о в и н о куљављак доја у димом; остало бо г т у

### ЛСТАК „ГЛАСА ЦРНОГОРЦА“.

#### ЧИСТОТА КУЋЕ И ЛИЧНОСТИ

(Наставак).

В а р о ш к а х и г и ј е н а састоји се, као што смо већ казали у чистоти куће. К овоме треба додати, као што се већ по себи разумије, чистота саобраћаја, улица; она се чистота добија свакодневним сабрањем и изнашањем љубрета, смрдјки и блата, редовијем изливачем и утаканем све домаће и надустриске воде у довољно снажено затворене канале за стакала. Кадрма обична, век од водата или маљамизација много олакшавају непрестану брину метења и подовања, које изикују велики изворни центри.

Да резумирамо, у кратко поновимо, по Швадије, по којном друштвеном предсједнику, услове, који су неопходни за чистоту велике вароши:

1. Да се љубре не баца и не слаже на јавном путу, јер ће се ту растурити и расквалити.

2. Чуваати свучасно кућевно љубре на години док не дођу на то одрчена поља или човјек да се однесе. Кога не висока и непрестанка, да се не би арсениало, ваља да иду по најчистијим улицама и у



